

Сім чудес краю

1. Вузькоколійна залізниця "Антонівка-Зарічне"

Вузькоколійка "Антонівка-Зарічне" - одна з найдовших, діючих в Україні та Європі, найзагадковіших вузькоколійних залізниць колишнього Союзу.

Вузькоколійка, яка знаходиться на території сучасних Володимирецького та Заріченського районів Рівненщини, була прокладена наприкінці XIX ст. Протяжність залізниці 106 кілометрів. Вона внесена в усі спеціалізовані міжнародні довідники, енциклопедії і є музеєм залізничної справи під відкритим небом. Вузькоколійна залізниця проходить мальовничим Поліссям з численними озерами, річками та архаїчними селами.

Щодня від станції Антонівка Володимирецького району о 7 годині ранку розпочинає свій маршрут раритетний маленький потяг. Він прямує до станції Зарічне, райцентру на півночі Рівненщини. У маленьких вагончиках з невеликими вікнами розміщені дерев'яні лавки. Маленькі тамбурчики з дерев'яними дверима відчиняють за ручку самі пасажери. У холодну пору вагончики обігріваються саморобними пічками на вугіллі. Тамтешні мешканці називають потяг "поїздком" або "кукушкою". Розповідають, буцімто колись тепловози мали серію не "ТУ", а "КУ", тому і нарекли його "кукушкою". Існує версія, що коли потяг подає у лісі сигнал, то він чується як "ку-ку". А ще поїздок називають "поліським трамвайчиком". Однак це справжній потяг на справжній залізниці, щоправда, маленькій, наче іграшковій. Ширина колії майже удвічі вужча за стандартну (750 мм).

Чотири години подорожі - і кінцева станція Зарічне. Це 10 кілометрів від білоруського кордону. Маленький вокзальчик відкривають лише тоді, коли приходить потяг.

Про вік вузькоколійної залізниці нагадують старі рейки, датовані ще 1895 роком. Точної дати початку будівництва вузькоколійки не визначено.

Основний вантаж, який транспортували по вузькоколійці впродовж її сторічної історії, - ліс. Як відомо, вузькоколійок у кінці ХІХ століття будувалося дуже багато. Тут, поблизу західних кордонів, вони мали стратегічне значення. Залізниця від Антонівки до станції Кухітська Воля збудована приблизно у 1895 році як лісовозна. Пізніше була побудована вітка Хиночі - Дубровиця - Висоцьк. У 1919-39 рр. територію, по якій пролягає вузькоколійка, окупувала Польща, на лінії працював польський пересувний склад. У 1941-44 рр. залізниця була зруйнована війною і в списки першочергового відновлення не потрапила. Ремонтні роботи тут почалися десь у 1946 році. Діючу ділянку Антонівка - Кухітська Воля в 1957 році передали у володіння Сарненського лісгоспу строком на 10 років. У той час вантажопотік на ній складався в основному з лісу, заготовленого в районі Хиночі і Білого. Пізніше по дорозі почали возити камінь, паливо. Ходили товарні, пасажирські та змішані потяги. У «хороші часи» ходило п'ять пар потягів удень і два - вночі. Тепер лише один потяг (складається з тепловоза і чотирьох вагонів). Лінія Хиночі - Дубровиця - Висоцьк у 50-х роках вже не існувала, можливо, її навіть не відновлювали.

Невдовзі була розібрана ділянка від Тиховижа (неподалік від нині розібраної станції Борове) до Кухітської Волі й побудована ділянка від Тиховижа до Локниці (північ-ніше Островська). Будувалися також тимчасові гілки в лісові масиви. У 1968 році побудували ділянку Локниця - Зарічне.

Малою залізницею доставляли також дьоготь, смолу, вироби бондарів. У 20-30-ті роки минулого століття по ній возили спирт. Житель Варшави пан Горда мав у селі Перекалля свою гуральню. Сировиною для виробництва спирту служила картопля. Готову продукцію в бочках відправляли по вузькоколійці на найближчу вузлову станцію, а звідти вже по звичайній дорозі - до Варшави.

У післявоєнні роки одним з основних користувачів вузькоколійки був овочесушильний завод у селі Островськ. Тут переробляли тисячі тонн картоплі. Сушений продукт вивозили на північ, а крохмаль ішов на експорт. Вузькоколійкою перевозили продукцію численних підприємств Зарічненщини.

Дорога була рентабельною тоді, коли за день з Антонівки в Зарічне ходили дві-три пари товарних потягів. В Антонівці є перевантажувальний комплекс з широкої колії на вузьку з потужним краном. Якість шляху достатньо висока, незважаючи на те, що багато шпал не мінялися понад 30 років. Швидкість пересування як для вузькоколійки висока: 25-45 кілометрів на годину.

Нині ніяких вантажів нею не перевозять. Однак залізниця "Антонівка - Зарічне" є однією з трьох діючих українських вузькоколійок з пасажирським рухом. Дорога проходить через неймовірно живописні куточки незайманої природи, навколо тягнуться нескінченні ліси, болотяні нетрі, іноді між ними трапляються блакитні плеса озер, сині нитки річок, села чи маленькі хутірці. З вікон вагонів

видно окопи часів Другої світової війни. На дорозі є досить крутий підйом і безліч дерев'яних мостів.

Перетинає поїздок унікальний міст через річку Стир у селі Млинок. Це єдиний великий дерев'яний залізничний міст в Україні. Його довжина 153 метри. А сполучає він два райони - Володимирецький і Заріченський. І коли навесні розливається Стир, потрапити на протилежний берег можна хіба що через залізничний міст. Побудували виняткову дерев'яну споруду ще у 1906 році. Опори теж дерев'яні, яких, здавалося, не міняли ще з часів їх зведення. Щоразу, коли потяг перетинає міст, його обов'язково зустрічає черговий.

Вузькоколійна залізниця "Антонівка-Зарічне" - історична пам'ятка, частина нашої історії, живий монумент Полісся і його працьовитим і духовно багатим жителям.

2. Льодовикове моренне пасмо

Геоморфологічний

Володимирецький та Дубровицький р-ни, від смт. Володимирець до с. Бережниця Дубровицького р-ну, правий берег р. Стир в районі сс. Стара Рафалівка, Рафалівка — Балаховичі

51° 23' пн. ш.; 25° 52' сх. д. - 51° 22' пн. ш.; 26° 20' сх. д.

Рівненський природний заповідник. Площа 44,4 га

У середньому плейстоцені, коли північна частина Рівненщини була сушею, відбулися події, які призвели до перебудови антропогенного рельєфу і відіграли важливу роль у формуванні сучасної денної поверхні. Ці події пов'язані з часом дніпровського зледеніння. Під безпосереднім впливом льодовика сформувався рельєф суто моренного характеру — численні горби та гряди, до яких прилягають зандрові рівнини. Від районного центру смт Володимирець до с. Бережниця зустрічаються окремі валуни, які є залишком кінцевої морени дніпровського зледеніння (990 тис. р.). Найбільш показовим (чітко відображається в рельєфі) є пасмо моренних відкладів на південний схід від с. Кідри Володимирецького р-ну, найвища відмітка якого сягає 195 м над рівнем моря. Морена складена піщано-гравійно-гальковими відкладами з уламками кременю, рідко зустрічаються валуни, представлені переважно вивітрілими гранітами та пісковиками. Вздовж правого берега р. Стир також збереглися залишки льодовикової морени такого ж складу, які відслонюються в правому підмитому березі р. Стир на висоту до 2 м у районі мосту через р. Стир за с. Стара Рафалівка. Льодовик рухався, залишаючи морену,

долиною, на якій потім утворилося нове русло р. Стир. Моренні відклади (рештки льодовика) після його інтенсивного розтавання залишилися свідцтвом епохи дніпровського зледеніння.

Науково-пізнавальна цінність полягає в достовірності слідів, що свідчать про рух дніпровського льодовика.

Екологічний стан задовільний.

Під'їзд безпосередньо до розрізів моренних відкладів — ґрунтовими дорогами, перед в'їздом до с. Стара Рафалівка залишки морени з правого боку шосейної дороги Рафалівка — Стара Рафалівка.

Геологічна пам'ятка розміщується на території Рівненського природного заповідника.

3. РАЕС

РАЕС!

Ця красива земля, що світиться осіннім золотом лісів, серпневими житніми акварелями, голубими розливами льонів, задивилася у твій профіль.

Ця красиав земля, що одвіку підносилася над небокраєм колосом і соснами, непоказними зрубами приземкуватих поліських хат, які вслухалися в буденні клопоти і святошні неквапливі пісні дереводілів та у вечірнє шемрання очеретів Стиру, - ця красива земля на долонях підняла тебе, як нотну партитуру, по котрій живе навкруги люд і здобуває шану собі.

РАЕС!

Ти постала у час переломного герцю, твої будні були затьмарені зловісною чорнобильською хмарою, вироком немудрих мораторіїв, шумовинням кон'юнктурних політичних бродінь. Що ж, людям, які створили тебе й тобою живуть, судився саме цей, / не інший час.

Саме він дарував їм кохання синів і дочок, і внучат. Саме в ньому залишилися найкращі дні, коли святкувалося розкрилля творчої думки. Саме рідкісний добрий ангел цього часу оберігав їх од хибних вчинків і не дозволив посіяти печалі над світлим озерни краєм.

Ті, хто спорудив, хто живив і живить тебе енергією свого таланту, гідні простого й високого слова і великої пам'яті.

Хай про них промовляє їхній Час — неможними устами спогадів.

Промовляє і воскрешає далекі дні. Ми не будемо втручатися у мову Часу, щоб не пошкодити його живе тіло й аби не завдати йому болю. Інакше події втратять властивий голос.

РАЕС!

Твій поступ, дух і характер — у тисячах імен: значних, відомих і непоказних.

Віктор Мазаний

Рівненська атомна електростанція
34400, м. Кузнецовськ
тел.: (03636) 2-23-60, 2-23-14

Рівненська атомна електростанція (РАЕС) розташована у західному Поліссі, поблизу річки Стир. Відлік своєї історії станція веде з 1971 року, коли розпочалося проектування Західно-Української АЕС, яку згодом перейменували на Рівненську. Спорудження станції розпочалося у 1976 році, поблизу села Вараш Володимирецького району (на його місці тепер існує головне місто енергетиків - Кузнецовськ). У серпні у фундамент станції залили перший куб бетону, а вже 22 грудня 1980 року був поданий перший струм у державну енергосистему. Через зиму запрацював другий блок з реактором ВВЕР-440.

Третій блок вступив у дію в 1988 році з потужністю 1 млн. квт. На ньому встановлено систему надання параметрів безпеки, яка допомагає попередити настання негативних експлуатаційних параметрів у ході ядерного виробництва. Апаратура, розроблена американською компанією "Вестінгауз", дозволяє оперативному персоналу помічати зниження показників надійності ще на ранніх етапах, а також одержати рекомендації, як запобігти небажаному розвитку подій. Завдяки розгалуженій сітці виведення інформації, поради електронного помічника (також у режимі реального часу) надходять до широкого кола осіб, котрі управляють ланцюговою реакцією, до працівників відділу ядерної безпеки, кризового центру тощо. Свою ефективність система вже продемонструвала на інших атомних електростанціях Заходу, з якими "Вестінгауз" підтримує партнерські зв'язки.

На початку 1989 року на РАЕС працювала комісія МАГАТЕ. До її складу входили провідні фахівці з Японії, США, Канади, Франції, Німеччини, Фінляндії та інших країн світу. Зарубіжні експерти та спостерігачі високо оцінили рівень безпеки станції. Європейський Союз обрав Рівненську станцію базовою для виконання низки міжнародних проектів.

Будівництво четвертого енергоблоку розпочалося в 1984 році і було майже завершено в 1990 році з проектною потужністю (1 млн. квт). Проте відомі політичні події того часу, насамперед прийняття Верховною Радою під тиском громадськості, стривоженої наслідками Чорнобильської катастрофи, мораторію на спорудження атомних об'єктів в Україні, примусила припинити роботи на четвертому енергоблоці і поставити його на консервацію на невизначений час. Сьогодні, коли рішення про мораторій скасоване тією ж Верховною Радою, розпочалися роботи по розконсервації блоку, проте через фінансові та організаційні негаразди справа посувається дуже повільно. З діяльністю АЕС пов'язано чимало найрізноманітніших

проблем, серед яких особливо гостро стоять проблеми організаційні (зокрема, забезпечення реакторів ядерним паливом, яке раніше станція повністю одержувала з Росії) та екологічні, зумовлені невдалим, з точки зору геології вибором промислових майданчиків під спорудження перших двох блоків АЕС (поширення карбонатних порід, на яких активно розвиваються техногенні карстові процеси; сусідство тектонічно нестійкої розломної зони, успадкованої долиною Стиру), а також відсутністю в Україні державного полігону для захоронення відходів ядерного пального (раніше радіоактивні відходи станції транспортувалися на Красноярський полігон). Підготовку проекту завершення будівництва 4-го енергоблока РАЕС та 2-го енергоблока ХАЕК НАЕК "Енергоатом" здійснював у співпраці із міжнародним консорціумом EDF-TRACTEBEL-FORTUM. Після скасування мораторію проведено обстеження 4-го блока, підготовлено програму його модернізації і досє проекту завершення будівництва. Відбулися також громадські слухання з цього питання. 16 жовтня 2004 року енергоблок № 4 РАЕС урочисто введено в експлуатацію.

Протягом останніх років РАЕС генерує близько 11-12 млрд. кВт/год. електроенергії, що складає 16 відсотків виробництва на атомних електростанціях. Четвертий енергоблок РАЕС, вперше за всю історію атомної енергетики колишнього СРСР й України, введений в дію з повним обсягом аналізу безпеки (згідно з національними вимогами та правилами, а також із рекомендаціями Міжнародного агенства з атомної енергії). Завершення "четвірки" передбачає будівництво об'єктів соціального призначення у 30-кілометровій зоні навколо електростанції.

Загальна встановлена потужність РАЕС після введення четвертого енергоблоку - 2835 МВт, тобто її частка у виробництві електроенергії всіма атомними електростанціями України складає 15.4 відсотка. Підприємство домоглося перевищення цього показника на 11 відсотків. Щороку РАЕС виробляється близько 15 кВт/год. електроенергії. Свідченням високого рівня експлуатації обладнання персоналом станції є рекордний за останні чотири роки коефіцієнт використання встановленої потужності. Свою роботу рівненські атомники удосконалюють в усьому. Проводячи, планово-попереджувальні роботи з частковим перевантаженнями ядерного палива на трьох енергоблоках, настільки оптимізували та якісно розпланували цей процес, що тривалість ремонтної кампанії була скорочена до 19 з половиною діб. Результат - 166 млн.кВт/год. додатково виробленої електроенергії.

Перше, що цікавить пересічних громадян, - це, звісно, безпека експлуатації атомних станцій та їх вплив на довкілля. Особливого відтінку набула ця увага після аварії на Чорнобильській АЕС. Незагойні рани, яких завдав Україні радіаційний монстр, хтозна ще скільки болітимуть. Після Чорнобиля у державі було зроблено дуже багато висновків щодо ядерної енергетики. Суть їх одна - безпека. Саме це слово є найпершою заповіддю і в роботі рівненських атомників. Головна складова в ньому - високий фаховий рівень працівників РАЕС.

Рекордними стали останні роки для Рівненської атомної електростанції й щодо інших показників її роботи. Як підприємство, що має бездоганний імідж, сприяє поліпшенню соціально-економічного стану в Україні, підвищенню її авторитету, здійснює благодійну діяльність, РАЕС стала у 2004 році лауреатом Міжнародного конкурсу "Золоті торгові марки". В 2005 році атомники одержали нагороду від рейтингу резонансних подій в Україні "ПРТ" в номінації "Досягнення року".

Джерела виявленої інформації:

Коротун І. М., Коротун Л. К. Географія Рівненської області: Природа. Населення. Господарство. Екологія. - Рівне, 1996. - 272 с.

Коротун І. М., Коротун Л. К. Розміщення продуктивних сил України: Навч. посібник. - Рівне: Діва, 1998. - 410 с.

Мазаний В. ... І мить у вічність проростає : Рівненській АЕС - 25р. / Фото А. Мізерного. - Агенція М і Ко, 1998. - 166 с.

Мазаний В. Рівненська АЕС: Доля. Докум. етюди. - Рівне: Вид. агенство "АЕС-Преса", Пр "Ліста", 2001. - 92 с.

Рівненська АЕС. - К., 1994. - 14 с.

РАЕС: [Рівн. атомна електростанція]. - Рівне, 2001. - 12 с.

Рівненська область: Інвестиційний паспорт. - Рівне, 2005. - 64 с.

Чернюк Л. Г., Клиновий Д. В. Економіка регіонів (областей) України: Навч. посібник. - К.: ЦУЛ, 2002. - С. 373 - 393

4. Воронківське озеро

Мій рідний край - Полісся. Багата, щедра, красива й різноманітна природа. Ріки, озера, ставки губляться серед зелених луків, дерев і кущів. Кожний, хто побуває в нашому краї назавжди запам'ятає цю неповторну красу. Хоч багато кого дивує наш, як говорять «дикий край». Його так називають із-за дрімучих лісів, несходимих боліт і численних озер, що дивляться на світ своїми дивними голубими очима. На цих землях вирощують картоплю, буряк та різну городину. Тут і грядки капусти, тугі головки які ніби аж сміються, репнувши по середині, поряд виблискують жовтавими боками здоровенні гарбузи. Тут навіть квітне гречка, вусатий ячмінь, овес. Болото... Воно теж приваблює до себе своєю таємничістю, загадковістю.

В кожній людини є свій улюблений куточок природи, перебуваючи в якому, вона відпочиває тілом і душею. Для багатьох із нас, володимирчан, таким райським куточком є

Воронківське озеро. Порівняно невеличке, але надзвичайно мальовниче. Погойдується воно в оточенні соснових лісів, які наповнюють повітря цілющим запахом хвої; невеличкі пляжі біля східного та північних берегів і найголовніше -прозора і м'яка вода, яка немов ворожка причаровує. Вабить до себе відпочиваючих і в яку так приємно зануритись в спекотний літній день. Таким Воронківське озеро знає кожен із нас.

Більша частина озера оточена хитким плавом, що переходить у осоково - сфагнове болото. Тут похитується від вітру осока - кругляк, висять колоски осоки здутої, які нагадують чимось березові сережки. Трапляється тут і осока багнова, тендітна і граціозна. Отакий вибір одних осок. А під розрідженим наметом осок - рідкісна північна трава - шейхцерія болотна і, о рідкість, ситник бульбастий, невеличка непоказна на вигляд рослина.

Шейхцерія болотна

Берег цього озера незвичайний: лише в одному місці є невелика смуга піщаного пляжу, більша ж його частина, як було сказано вище, оточена плавом різної ширини - ознака того, що на водну поверхню наступає болото. А там, де ліс зовсім близько підходить до води, сліди зростання озера ще помітніші: тут ширина «болотної гаті», тобто місця, де колись була водна гладінь, досягає стометрової відмітки.

За плавом - старий сосновий бір, вище - зелено - моховий, нижче - заболочений, з багном та буцями в підліску. Ростуть тут два види чагарникових верб: розмаринолиста, тендітна з вузькими листочками, та чорніюча, більш рідкісна.

А ось на зеленому тлі моху видніється невеличка червонувата рослинка. Це росичка болотяна, рослина - мисливець чекає на жертву. Невеличкі листочки, кожен з них вкритий червонуватими ворсинками. На вістрях ворсин очок, наче на віях поблискує свіжа росинка -краплинка. У цій сльозинці і захована вся таємниця росички. Варто комашці сісти на листочок, як ота росинка - сльозинка, густа і липка, міцно приклеїть комашку до нього. Ворсинки листочки починають згинатися до комахи, торкнувшись її, виділяють пекучий сік. Через день- два, комаха розчиниться і засмокчеться листком. І так піде по колу: на листочку росички знову заграє роса, очікуючи нову жертву.

Росичка

Унікальність Воронківського озера полягає не втому, що на його берегах росте ряд рідкісних рослин, окремі з яких занесені в Червону книгу України, а в тому, що в самому озері на мілководді росте унікальна рослина - ендемік-молодильник озерний. Це одна з найдавніших на землі рослин, предками якої були деревовидні плазуни. Назва «молодильник» з грецької означає «однаковий протягом року», тобто він не змінює вигляду протягом року.

Молодильник озерний

«Визначник рослин України» називає на території республіки два озера на Західному Поліссі, де ця рослина зустрічається. Обидва у Володимирецькому районі Рівненської області. Одне з них Запруды -вже перестало існувати. Друге озеро біля села Воронки.

Предки сучасних молодильників були, судячи по їх анатомічній будові, жителями боліт. З рослин, які нині населяють нашу планету, найближчі родичі — звичайні лісові плазуни. Зарості молодильника на мілководді зовсім не схожі на велетенські ліси карбону. Ця невеличка рослинка(5-20см) селиться на дні піщаних оліготрофних озер. Стебло вкорочене, бульбовидне, з пучком численних корінців. Даремно шукати квіти або плоди - рослина розмножується спорами, поодинокі, розділені перетинками на ряд камер і ховаються в основі периферичних листків. В центрі листки стерильні.

Тут, на Воронківському озері, молодильник знайшов він все потрібне для свого життя - чисту мінералізовану воду, що має слабо кислу реакцію, піщане дно.

Озеро не дуже глибоке. Риби в ньому дуже багато і різноманітної.

5. Біле озеро.

На дні твоєму рибки і піщинки,

Біле озеро-поліська глибинко,

Ти тішиш нас своєю чистотою
І тихою дзеркальною водою.

У п'ятнадцяти кілометрах на північний захід від Кузнецовська серед лісів і боліт знаходиться легенда Полісся - Біле озеро. З дна його б'ють теплі підземні джерела, отже, і, в люті морози дзеркальна поверхня не буває повністю скута кригою. З трьох сторін до озера підступає болотний масив, що лежить на вододілі двох річок - Стир та Веселухи.

Біле озеро – карстового походження, знаходиться у Володимирецькому районі Рівненської області, в басейні річки Стир (притока р. Прип'ять). поблизу села Біле озеро має площу 453 га. Це друге за величиною в Рівненській області після о. Нобель (470 га). Воно складається з двох лійкоподібних улоговин карстової породи глибиною 22 і 26 м. За повідомленням директора турбази, у 2005 році зафіксовано глибину 34 м. Розташоване воно серед боліт в межиріччі Стира і Веселухи.

Біле озеро – особливе. Тут унікальне поєднання болотних, озерних і лісових природних комплексів Західного Полісся. Проте в озері щорічно відмічається зниження рівня води, в тому числі й внаслідок інтенсивного рекреаційного використання.

Озеро має суто поліський ландшафтний колорит, дуже мальовниче та по справжньому унікальне. Безпосередньо до озера підходять лісові й болотні масиви, що разом утворює єдиний гідрологічний комплекс. Вода за складом гідрокарбонатно-кальцієво-магнієва (типова для озер лісової зони).

Цікавим і своєрідним є хімічний склад води, який несе їй славу цілющої. Фосфор, сірководень і до 6,37 мг/л гліцерину! Біле озеро – єдине в Україні з підвищеним вмістом гліцерину у воді, через що має надзвичайні цілющі властивості. Тому вода здається шовковистою на дотик.

За Польщі до Білого було прокладено вузькоколійку, по якій воду з озера цистернами вивозили у Варшаву спеціально для лікування пані Пілсудської – дружини глави польської держави. Партизани та вояки УПА, що воювали в цих болотах, також згадували про цілющу воду Білого озера. Нею заживлювали рани, виходжували підстрілених коней.

За висновками вченого Павла Тутковського, під час найбільшого в історії Землі Дніпровського зледеніння місцина, де нині розміщене Біле озеро, була безпосередньою ареною діяльності льодовика, що й зумовило характерний рельєф: піщаники й болота, кінцево-моренні гряди та піщано-гравійні вали. Це – останці озових насипів, витвори уже вмираючого льодовика. До речі, ози на Рівненщині зустрічаються лише тут, на північному заході області. В болотистому ареалі озера досі збереглися рідкісні рослинні релікти льодовикового періоду.

Дніпровське зледеніння залишило на берегах озера морену: уламковий матеріал, що переносився льодовиком. Піщана гряда з великою кількістю кременю — його слід, як і піщано-гравійні вали (ози) висотою 5-12 м та довжиною від 0,5 до 1,5 км, що простягаються довкола озера вздовж лінії руху льодовика.

Озеро знаходиться на 156,5 м (уріз води) над рівнем моря. Воно має овальну форму, трохи витягнуте із заходу на схід (довжина — 2,65 км, ширина — 2,10 км). Дно озера полого, піщане. Живиться підземними водами, частково поверхневими від танення снігу та дощів. З дна б'ють холодні та теплі джерела, а на глибині 8 м температура постійна: +8°C. Тому і в морози поверхня не повністю замерзає, товщина криги – 25-50 см, рідше 80 см. Середня глибина озера 10 м. До глибини 2-2,5 м вода прозора.

Біле озеро лежить неначе в плесканій чаші. Адже карстові озера знаходяться в проваллях — розломах і розмивах порід. Навколишні краєвиди відзначаються суто поліським колоритом. Піщані дюни вкриває сосновий бір. У низинах на зеленому моховому килимі рясніє чорниця, стеляться пагони вічнозеленого плауна, під ажурним листом папороті пломеніють красиві, але отруйні ягідки веснінки дволистої. На схилах пагорбів шкірястими восковими листочками куртинки, брусниці та мучниці - ведмежого вушка, сріблястими плямами лишайників, ліловіють подушки чебрецю. У зниженні, біля самого озера, тягнеться смуга лісу, де до сосни домішується вільха, береза, осика. Тут можна побачити і північну гостю - ялину. Ростуть рідкісні види верб: лапландської та чорничної. Обидва зростають у формі низькорослих кущів.

Верба лапландська

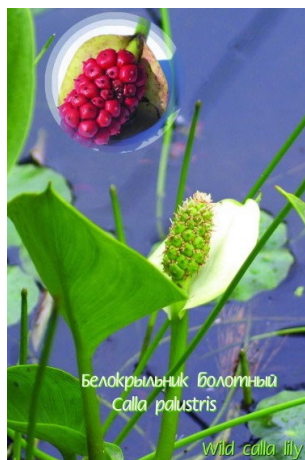
Є й тут й цікаві рослини, це: лікопадієла заплавна, цмін піщаний, росичка круглолиста. Знайшла собі місце корячка - болотна – поліська орхідея з дуже

красивою квіткою. Ростає запашна журавлина, яка є дуже поміченою. Як безмежне море, рясніють її ягоди неповторною красою.

Журавлина болотна

Не можна не згадати ще про одне, диво колонію квітів, які ні чим, окрім того, що дещо менші, не відрізняються від декоративних калл; таке ж широке серцевидне листя, лійкоподібна ніжна біла квітка із свічкою великої тичинки. Це так звані «дикі кали» - білокрильник болотний. Наукова назва їх - калла палюстріс.

Білокрильник болотний

Озеро Біле мало заросле, біля берегів — негусті смуги очерету та куги. Зате тваринний світ озера дуже багатий.

З тварин зустрічаються вовк, лисиця, вужі, ящірки. На берегах озера живуть бобри та ондатри. Тут мешкають багато водоплавних птахів. У пташиному царстві озеро відоме також, як місце відпочинку птахів, що вирушили у вирій. Різноманітні рибні запаси озера. У ньому найбільше водиться ляща й підлящика, є язь і щука, карась і короп та ін., і найдивніше диво - вугор.

Вугор

Ця риба — справжня таємниця. Зовнішнім виглядом вона нагадує чорного плазуна. Живе нагулюється в Білому озері, а коли настає пора розмножуватися,

вирушає до Саргасового моря. Прийнято вважати, що те море - єдине на світі нерестовище вугрів. Туди добираються вони руслами рік, за течією. Є приклади, коли риби по росі долають безводні ділянки шляху.

Завершивши такий похід, вугри відкладають ікру і гинуть. Потомство вугра пливе до Європи, де потрапляє у ріки, по яких уже запливає у наші водойми, де сприятливі для цієї риби умови. Таких водойм, небагато на Україні. Це волинські шатські озера і рівненське Біле озеро.

Різні легенди пов'язані з його історією та назвою. В цих фантастичних розповідях люди прагнули пояснити незвичні природні процеси та явища, закликали боротись зі злом, жити в мирі і злагоді з природою, не порушувати споконвічного ритму.

... Дуже давно з'явився в наших краях незвичайний богатир. Красень міцний, молодий з довгим по плечі кучерявим волоссям. Він мав із собою буйного, гривастого коня. Ніхто не знав, де він живе, його бачили то в лісі, то на болоті, а то він ловив рибу біля Полійського моря, летів кудись у далеке невідоме на своєму коні.

Люди поступово заселяли піски, болота. Вода спадала... Ось уже видно, що їдуть чайками поліщуки. Вони везуть пісок у полотняних мішках на бугристі мілководдя. В піску було багато каміння кременю, тому в мішках з'являлися дірки. Пісок потроху висипався і суші ставало більше... Його вони везли до монастиря, що зводили на мілині. Там монахи гатили греблю. Недалеко від них оселився богатир, якого вони звали Стуром, що переміг у двобої з могутнім биком. Замовив він собі ніж - кинджал у коваля, а метал діставали з руди, яка містилася в кулях конкреціях на болоті. Добра була зброя: нею рубав лісові нетрі, ловив рибу, захищався від дикого звіра.

Якось відпочивав Стур на березі озера. Вдарив грім, поблизу загорілось дерево. Пішов сильний дощ. Такої пори заблудилась у лісі дівчина, де вона збирала ягоди. Почувши запах диму, дівчина пішла до вогню. Там й зустріла парубка. Дівчина була гарною й світловолосою. Звали її Білянкою.

Стур і Білянка стали друзями, частото бували у бабусі дівчини, Стур навчив красуню їздити на коні. Незабаром вони мали одружитися.

Якось надвечір, Білянка разом із конем попливла на середину озера і там, влаштувавшись на його спині, розчісувала своє шовкове волосся.

І знову раптовий грім! Його вогняна стріла пронизала дівчину і коня. Дівчина вхопившись за гриву коня, почала разом з конем тонути. Стур поплив на порятунок. Але за якусь хвилину їх нестало. Хлопця хвилі викинули на берег, головою він вдарився об гостре каміння кременя і знепритомнів.

Із дупла колоди, що прибилась до берега поблизу Стура, виліз старий вугор, ласкаво обійняв звивастим тілом Стура і ніжно промовив: «Я все бачив. Її намисто полетіло аж до великої води. Треба знайти всі її намистинки, тоді дівчина оживе і повернеться. Хватай мене за хвіст, попливемо разом!». Стур слухняно слідував за вугром. Через струмок вони потрапили до безкрайнього моря. Вугор попрощався і поплив на край світу на нерест, щоб там померти. А Стур збирав намистинки коханої дівчини. Кров покривала його руки і голову. Він зібрав вже шість кольорів і пірнув за сьомим. Але глибінь, вир води поглинули парубка, він не виринув. Один

раз рука Стура все-таки з'явилась над водою, він змахнув нею в гору, і всі намистинки полетіли аж до неба. Вода швидко сходила, утворилась ріка, яку люди називали Стиром. А безіменне озеро, де загинула Білянка, з тих пір стало Біле. Між ними щоразу після дощу коромислом вставала веселка із семи кольорів намиста дівчини.

Навкруги плакали сосни, свідки трагічного кохання, їх сльози довго пролежали в землі і перетворились в камінчики бурштину.

Минають роки, а люди переповідають дивне диво, вічну любов, про зв'язок між Білим озером та річкою Стир.

Чиста, прозора вода в озері. Багата дуже на гліцерин, що на очах гоїть рани. жителі Відоме озеро як і місце відпочинку.

Зона оздоровлення РАЕС

6. Рафалівські базальти

Базальтові стовпи утворилися завдяки дії вулканічних сил в далекому минулому землі. Рафалівське родовище базальтів знаходиться поблизу сіл Полиці та Іваничі. Базальт - виливна магматична гірська порода чорного або темно-сірого кольору. Вони тягнуться на Рівненщині від Кузнецовська до Славути шириною 10-15 км, де створено кілька родовищ. Використовуються як будівельний камінь, є високоякісною сировиною для кам'яного литва, художнього ливарства. З базальтових волокон виготовляють міцні теплоізоляційні матеріали, які стійкі до високих температур, кислот, вібрацій. Крім базальтів, тут видобувають цеолітові туфи, знайдено мідні руди, вкраплення кварцу, аметисту та інші мінерали.

7.Одна з найстаріших церков Рівненщини — Свято-Миколаївська — знаходиться у Старій Рафалівці. Збудована у 1783 році Рафалом Романовським з роду відомих князів Чарторийських. Храм цікавий тим, що спершу був католицьким костелом, а тому він не дерев'яний, а цегляний. Коли до влади прийшли більшовики, храм намагалися зруйнувати, як і багато інших, та місцеві мешканці не дозволили: виходили на дорогу, лягали під трактори. У 1963 церкву визнали пам'яткою архітектури, що було великою рідкістю на той час. Потім ця споруда стала православним храмом, що вплинуло на її архітектуру — до верхівки добудували куполи. Тож тепер храм виглядає досить специфічно — і як католицький, і як православний водночас.

Поміж вікових лісів та безмежних лугов, на високому березі річки Стир, возвеличується духовна прикраса Полісся – Миколаївська церква. Цей храм вабить красою, дивує величністю, зацікавлює оригінальністю. Дивовижна за розмірами духовна святиня своєю архітектурою мало схожа на традиційні храми Полісся. Уважний погляд знавця особливостей православного храмобудівництва зразу помітить повернення вівтарної частини храму на захід – характерна ознака римо-католицького костюлу, котрим він і був на початку свого існування.

Істрія храму тісно пов'язана з історією села Стара Рафалівка. Роком заснування поселення вважається 1647 р. В 1663-1665 роках Рафалівкою володів гетьман Правобережної України Петро Тетеря, він домігся для Рафалівки привілею на магдебурзьке право та проведення щорічних чотирьох ярмарків і торгу. Це сприяло економічному росту колишнього волостного містечка. В XIX ст. місто Рафалівка було справжнім промисловим, культурним, духовним центром в окрузі. В 1946 році для відмінності від селища Рафалівка, котре виникло навколо залізничної станції, містечко отримало нову назву – Стара Рафалівка.

В наш час територіально село знаходиться у Володимирецькому районі на кордоні Рівненської та Волинської областей. Географічне положення Рафалівки своєю красою та самобутністю вабить всіх, хто тут побував хоч один раз. Багатвікові ліси та непрохідні болота розрізані сотнями рукавами прекрасної річки Стир. Безмежні луги, залиті весняним паводком, переповнені рибою, а влітку квітують духмяними травами - це українське Полісся.

Понад двісті років головною прикрасою, гордістю Старої Рафалівки та краю є Свято-Миколаївська церква. Храм був побудований паном Рафаїлом Романовским у 1783р. як католицький костьол. Крім нього в Рафалівці ще була православна церква св. мучениці Параскеви, але вона була знищена пожежою у 1834 р. В 1831 році спалахнув польський заколот, в якому взяв участь володар Рафалівського маєтку граф Ілізар. За участь в заколоті маєтки графа, в тому числі і містечко Рафалівка, були конфісковані і перейшли до казни. Поляки були виселені зі своїх земель, а костьол переданий у користування православним жителям Рафалівки.

З 1837 року відкрилася нова сторінка історії величного храму. Він набув свого нового вигляду, освячений молитвами віруючих, став духовним центром краю, православною святинею Полісся. Історія Свято-Миколаївської церкви понад 100 років була пов'язана з родиною священників Янцевичів, котрі поперемінно від батька до сина звершували службу Божу в храмі. Першим його настоятелем був священник Петро. На його плечі ліг весь тягар, пов'язаний з ремонтом і перебудовою церкви. З державної казни були виділені кошти, за які прихожани звели православний купол, перекрили дах, побудували дерев'яну дзвіницю. Тоді ж був поставлений перший іконостас.

До 1858 року, шанований своїми прихожанами, служив в храмі св. Миколая отець Петро Янцевич. Після смерті його справу продовжив син - священник Назарій. Довгих 53 роки він піклувався про храм та його прихожан.

Ставши настоятелем Свято-Миколаївської церкви, отець Назарій перш за все приділяв увагу духовному окормлінню пастви. Але не забував він піклуватись і про збереження та звеличення ввіреного йому храму та його духовних та історичних цінностей. Він зібрав велику для того часу бібліотеку духовної літератури, крім того беріг зібрання древніх богослужбових книг, котрі лишилися і до нашого часу. Отець Назарій почав вести літопис приходського життя. І було що писати, бо при ньому храм преобразився і отримав новий вигляд.

Ще в 1879 році бурею знесло стареньку дерев'яну дзвіницю. Виникла потреба перебудови купола і ремонту як внутрішньої, так і зовнішньої сторін храму. У 1877 році містечко проїздом завітав Волинський Губернатор Грессер, і прихожани просили допомоги з казни на ремонт церкви. Губернський голова оглянув церкву і пообіцяв допомогти. Більше десяти роки парафіяни чекали виконання обіцянки Волинського Губернатора. Через деякий час церква так обвітшала, що у 1888 році отець Назарій був змушений через небезпеку падіння купола призупинити проведення богослужіння. Після цього, з дозволу Церковно-будівничого комітету, прихожани за свої кошти почали ремонтувати храм. У 1890-1891 р. основні роботи були виконані. Був заново відбудований купол, обшитий жерстю і пофарбований в білий колір, в церкві перестелена підлога, над храмом в східній частині побудована двох'ярусна дзвіниця, нижній ярус якої цегляний, а верхній - з дерев'яного бруса, обшитий жерстю. Зведена дерев'яна огорожа. В 1900р. був встановлений новий іконостас,

котрий прикрашає храм і тепер. В 1909р. була вимурувана нова цегляна огорожа. Це були останні труди отця Назарія.

В 1911 році його змінив син, священник Костянтин Янцевич. З 1911 по 1943 роки в тяжкі часи Першої світової війни, революційних подій 1917-1918рр., зміни політичного та церковного становища при Польщі 1919-1936р., Другої світової війни – отець Константин ніс священницький хрест. Тяжко приходилося виконувати священницький обов'язок в воєнні та революційні часи, не легше було за існування на території західної України влади Польської республіки.

На початку Другої світової війни і особливо після окупації України німцями нелегким стало життя віруючих. Хоча німці і дозволяли вільно сповідувати свою віру, але вони сприяли розколу Православної Церкви. В 1943 р. отець Костянтин разом з сім'єю виїхав до Нової Рафалівки, де і помер. Після нього деякий час священника в Миколаївському храмі не було. Почалося визволення українських земель від окупантів. Під час військових дій храм багато постраждав. Він був єдиною великою спорудою в навколишній місцевості, грав роль пункту спостереження і тому постійно підвергався обстрілу. Не раз величезні снаряди падали поруч з храмом, але Господь зберіг церкву від значних пошкоджень.

Після війни ставлення до релігії та релігійних споруд з боку радянської влади було неоднозначним. В цей період на Рівненщині було знищено, закрито чи віддано в господарське користування більше половини релігійних споруд, у тому числі і пам'яток історії. Зусиллями прихожан, істориків, цінителів культури згідно з постановою Ради Міністрів Української РСР від 24 серпня 1963 р. № 970 "Про впорядкування справи обліку та охорони пам'ятників архітектури на території Української РСР" Свято-Миколаївська церква с. Стара Рафалівка була внесена до списку пам'яток архітектури Української республіки. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 червня 2003 р. № 864 була підтверджена історична цінність Свято-Миколаївської церкви як пам'ятки архітектури. Це допомогло зберегти його внутрішній та зовнішній вигляд. Завдяки тому, що він ніколи не закривався як молитовний дім, прихожанами були збережені його святині і той дух молитви та історії, котрий зберігається в храмах віками. До нашого часу Старорафалівський храм являється єдиною у Володимирецькому районі пам'яткою архітектури державного значення.

В цей час люди під керівництвом духовних отців почали відновлювати частково зруйнований війною храм. Прихожани храму зберегли імена та пам'ять про священницькі подвиги післявоєнних настоятелів.

О. Олексій Ткачук	(1945 - 1947рр.)
О. Степан Халімонов	(1947 - 1952рр.)
О. Петро Поздняковскій	(1952 – 1957рр.)
О. Олексій Костанович	(1957 - 1979рр.)
О. Андрій Дьогтяров	(1979 - 1980рр.)
О. Володимир Крот	(1981 - 2004рр.)

У 1965-му році були заново перекриті дзвіниця і дах. У 1975 р. проведено внутрішній розпис храму. У 1979 р. - позолочено іконостас. У 1982-84 рр.

проведено парове опалення і перекрито центральний купол, дзвіницю та дах оцинкованим та мідним залізом.

У 1988-1991 рр. позолочено хрести і верхні куполи центрального купола і дзвіниці, а також проведено захисні роботи фундаменту. Він був обкладений гранітом і мармуром.

У 1995-1997рр. було проведено реставраційні роботи огорожі і побудовано арку центрального входу в церковний цвинтар.

У 2006-2007 роках, в канун ювілею 225-річчя храму, була відновлена штукатурка стін і пофарбовані фасад, покрівля й основні купола церкви та дзвіниці. Були вставлені нові дубові вікна, облаштована навколишня територія.

Але не тільки про відновлення стін храму піклувалися духовні отці - настоятелі. Миколаївська церква після війни була чи не єдина, котра ніколи не закривалась владою. В найтяжчі часи гонінь в храмі звершувалось богослужіння. В неділю та святкові дні церква була переповнена віруючими з різних сіл. Люди йшли пішки десятки кілометрів, щоб потрапити на Службу Божу. Стіни Миколаївської церкви зберегли багато святинь тих храмів, котрі були закриті чи знищені радянською владою.

В 70-их роках поблизу Рафалівки почала будуватись Рівненська АЕС та місто-енергетик Кузнецовськ. Довгий час жителі міста духовно окормлялися в Миколаївській церкві. В особі настоятеля отця Володимира Крота багато людей знайшли духовного наставника, батька, котрий вінчав молоді пари, хрестив їх діточок, хоронив поживших родичів та близьких, повчав та наставляв в вірі Православній. В часи настоятельства отця Володимира при підтримці керівництва станції та міста, пожертв віруючих храм набув нового вигляду.

Стіни Миколаївської церкви зберегли багато духовних та історичних пам'яток. Головною цінністю храму є його молитовний дух, ті святі ікони та фрески, перед якими возносили молитви подяки та покаєння наші предки.

Кожен храм має свою найдорожчу святиню. Миколаївська церква та село Стара Рафалівка знаходяться під опікою Святого Миколая Чудотворця та покровом Божої Матері. Храм має декілька святих образів своїх небесних покровителів.

Образ Ченстоховської Божої Матері ось уже більше двохсот років спонукає до

молитви віруючих з Горнього місця у віттарі. Образ XVIII ст. оздоблений золотом і прикрашений короною та металевим відбитком кисті руки, має особливу пошану у прихожан. Це єдина ікона, котра перебуває у храмі з першого дня його побудови. І це не випадково. Чудотворний образ Ченстоховської Божої Матері з древніх часів особливо почитається як православними, так і католиками. Ця ікона має особливу святість і не раз зцілювала хворих, про що свідчить відбиток руки у правому верхньому кутку образу.

Ще однією святиною являється храмова ікона святого Миколая. Цей образ невеликий за розміром у позолоченому окладі. Він завжди обноситься

навколо церкви в день її храмового свята. Недавно на горищі церкви була знайдена ще одна ікона святого Миколая. Образ XIX століття, писаний на холсті, зображує

святого в повний ріст, одягнутого в архієрейське облачення.

Багато інших історичних пам'яток, народних святинь зберігає в своїх стінах храм, і кожна несе в собі не тільки історію епохи, але й радості та турботи багатьох окремих людей, котрі їх творили, оберігали та освячували своїми молитвами.

Дерев'яна, вкрита золотом гробниця та зшита золотими та срібними нитками

Плащаниця Ісуса Христа початку XIX ст., через віки розкривають нам історію людини - прихожанина храму, котрий один за одним поховав всіх своїх дітей. Після слізних молитв та щедрої жертви – Плащаниці та Гробниці – Господь дарував йому сина. Нащадки Богом даної дитини до нашого часу проживають у Рафалівці, згадуючи приклад ласки Божої.

Справжньою прикрасою храму є дзвіниця з древніми дзвонами на ній. Усіх їх одинадцять. Найдревніший з них має надпис фундатора Рафаїла Романовського та дату відкриття храму - 1873 рік. Ще чотири невеликих дзвони, вилиті в кінці XVIII-XIX ст. Є два дзвони з надписами українською мовою XVIII століття та два – з періоду Польської держави XX ст. На одному із них надпис польською мовою: "В пам'ять 1900 річниці смерті короля Христа, 1933р."

Найбільший за розмірами дзвін був свідком передачі храму православним в 1836р. Інший датований 1888 роком, з обох сторін має вилите зображення хреста та ікони. Поява його на Миколаївській дзвіниці зв'язана з приїздом на Волинь імператора Олександра III в 1890 році. Особливо значимим храмам були дані Його Величністю цінні подарунки: Миколаївський храм отримав дзвін та лампаду, котра і понині висить перед іконою Почаївської Божої Матері на іконостасі. На ній знаходиться особливий надпис: "В пам'ять чудесного Спасення Государя Імператора Александра III и всего Августейшего семейства октября 17 дня 1888г."

В храмі зберігається древнє зібрання богослужбових книг та рукописів. Усіх їх можна розділити на чотири групи:

1) Богослужбова література. До них належать книги, котрі використовуються під час богослужіння: Євангеліє та Служебник XVIII ст., Мінеї, Октоїхи та Тріоді XVIII – XIX ст. Найдревнішим рахується рукопис періоду реформи церковно-слов'янської мови кін. XVI - поч. XVII ст. **фото книжок та рукописів**

2) Нотні збірники. Основну частину їх становлять збірники XIX ст. Є збірники квадратної нотації XVIII – XIX ст.

3) Офіційні документи та єпархіальні звіти: Метричні книги, Сповідні та Клірові відомості за 1840 – 1943 рр.

4) Окремо можна виділити документи та записи, котрі відображають церковно – адміністративну та фінансово – побутову сторони життя приходу. До них належить і рукописний літопис настоятеля Свято – Миколаївської церкви 1857–

1911 р. протоієрея Назарія Янцевича та переписка приходського причту з Волинським губернатором по питанню капітального ремонту храму.

На початку ХХІ ст. в період відродження національної свідомості багато людей зацікавилось історичною та духовною цінністю храму та його святинь, як частини історії нашого народу, нашого краю. Стали проводитись екскурсії для дітей та підлітків, гостей Володимирецького району та міста Кузнецовська. Роботи учнів та студентів по історії храму були відмічені на районному та обласному рівнях.

Завдяки роботі по вивченню історії храму було визначено точну дату його побудови – 1783 рік. Влітку 2007 року храм відвідала районна комісія на чолі з Головою Володимирецької Райдержадміністрації В. Ткачуком. Було вирішено вперше за історію храму в день пам'яті небесного покровителя Старої Рафалівки святого Миколая 22 травня 2008 року відзначити ювілей церкви – 225-річчя з дня побудови. Була складена районна „Програма підтримки пам'ятки архітектури державного значення Свято-Миколаївської церкви с. Стара Рафалівка з нагоди відзначення її 225-ти річчя”. Враховуючи духовну та історичну цінність храму та його святинь, було вирішено спільними зусиллями відкрити при церкві Музей історії храму та духовності краю.

З 2004 року настоятелем Свято-Миколаївської церкви являється випускник Московської Духовної Семінарії та Академії клірик Української Православної Церкви священник Сергій Прокопчук.

Величний храм св. Миколая Чудотворця є красою та гордістю села Стара Рафалівка, Володимирецького району та всього нашого поліського краю. Його золоті купола та мелодійний тризвін древніх дзвонів вабить нас до себе. Вже понад двісті років дзвони кличуть віруючих до служби Божої, нагадують нам, що ще живе віра Христова в серцях людей. Приходять помолитись до храму і ті, котрі пам'ятають часи, коли Свято-Миколаївська церква чи не єдина на всю округу була відкрита і звершувалось в ній богослужіння. Зайшовши в храм, кожен відчуває зв'язок часів, коли на молитві єднаються голоси дітей, батьків, дідів та прадідів, котрі жили та живуть в цих краях.

Кожної неділі та свята в Свято-Миколаївській церкві звершується служба Божа. По суботам та неділям діти займаються в недільній школі, вивчають церковний спів. Проводяться екскурсії з розповіддю про історію храму та духовності краю. Кожен бажаючий може прийти і особисто відчути дух молитви, дух історії, котрий зберігається в цій древній святині Полісся.

Автор: священник Сергій Прокопчук
Фото: о. Сергій Прокопчук
Ірина
Володимир Гребінь

Українська Православна Церква.
Свято-Миколаївський храм (Пам'ятник архітектури XVIII ст.)
с. Стара Рафалівка, Володимирецького району, Рівненської області
Настоятель священник Сергій Прокопчук
Тел. 8 (03634) 4 86 69
Моб. 8 067 798 40 64
Початок богослужіння:
В неділю та святкові дні з 8.00

Заняття у недільній школі:
Субота 13.00
Неділя 16.00